

Matanzas klassiska koloniala stadspark

Kuba runt, på väg

Jan Strömdahl, text och foto

Maria Sandblad och jag har fått stipendier av "Maria Adlercreutz Stipendiefond för studier och information kring Kubas ekologiskt hållbara utveckling": jag för "Fördjupning och uppdatering av förhållanden jag redovisat i 'Kubas omställning till ekologisk hållbarhet' och 'Loggbok Kuba', och Maria för projektet "Sol, Vind, Stadsodling och Folkbildning – Vad vi kan lära av Kuba på vägen mot en hållbar värld".

Vi slog ihop våra resrutten och gjorde studiebesök och intervjuer i Havannaområdet i oktober och december och en resa ut till alla provinser* i november 2017. Det hela genomfördes med stöd av ICAP, Kubas Institut för Vänskap med Folken. Maria skötte spanskan, videokameran och kontakterna med ICAP, jag planerade, körde bil och fotograferade.

Här följer första delen av min berättelse om resan, byggd på mina dagboksanteckningar. Andra delen kommer i Kuba 2.18.

Vi återkommer också med artiklar om den ekologiskt hållbara utveckling, som är resans fokus, och jag hoppas kunna sätta samman en del av vårt stora bild- och videomaterial till en "roadmovie"

Söndag 5.11, Havanna – Matanzas

Idag börjar vintertid i Kuba och vi tar en taxi med vår packning till Hotell Kohly. Vi erbjuds en liten jeep, en ny Suzuki Jimmy istället för den vanliga personbil vi betalt för. Det ska visa sig bli vår lycka eftersom vägarna ibland inte är farbara med vanlig bil.

Hittar ut ur Havanna centrala delar via stora strandvägen, Malecon. Kör medsols för att hinna delta i en konferens på universitetet i Sancti Spíritus 22-24 november. Vi checkar in i den stängda semesterbyn

Tarará, strax öster om Havanna, där Kuba tog hand om strålskadade barn från kärnkraftshaveriet i Tjernobyl. I Marinan blir jag mottagen som en gammal vän när jag överlämnar min loggbok från katamaranseglingen runt Kubaön, översatt till spanska.

Följer sedan Varaderovägen med sin illaluktande oljehandtering (här tas en stor del av den olja upp, som fortfarande dominerar Kubas elproduktion) mot Matanzas. Där har jag hittat ett centralt "Casa Particular" (privat rumsuthyrning hemmahos) med garage. Vi hinner med att beundra stadens fantastiska torg och byggnader.

Måndag 6.11 Matanzas – Cárdenas

Vi går en runda och blir smått förälskade – i staden. Det negativa är den hårda genomfartstrafiken på var sin sida om den centrala parken. Räddningen är en gågata – Boulevard – med små butiker och kulturlokaler.

Vi startar mot cykelhuvudstaden Cárdenas där historieprofessorn Maria Teresa Clark Betancourt med medhjälpare möter upp, efter ICAPs förmedling. Vi får en lektion i Cárdenas historia, det var socker, järnväg och hamn som låg bakom stadens välstånd. Fransmännen dominerade men också en första kinesisk bosättning.

Fredrika Bremer beskriver den vackra staden. På 20-talet började cykeln konkurrera ut hästskjutsen. Cykeln är fortfarande stor och växande. Det finns minst en cykel i varje hem. 1988 restes cykelmonumentet och vi njuter av den tysta och lugna trafiken. Kubaner cyklar lugnt och värdigt och tar sin plats i gaturummet. Vi får sova över bakom scenen på ACAAs, Kubas konstantverksförenings lokal, en nattvakt vaktar bilen.

Tisdag 7.11 Cárdenas – Santa Clara

Fortsätter landsvägen Carretera Norte mot Sagua la Grande, en medelstor stad utan turister och restauranger. Därifrån ut till fiskebyn Isabela de Sagua, en charmig men delvis sönderblåst plats efter "Irma", den värsta orkanen på många år – särskilt här längs norra kusten. Bebyggelsen forts. sid 16

forts. från sid 15

ligger lågt och riskerar att översvämmas när havet stiger på grund av levnadsvanorna i de rika länderna. Därför byggs en stadsdel, Isabela Nueva, halvvägs in till Sagua la Grande. Enligt TV-reportage kan det bli svårt att få Isabelaborna att byta ut sina små egna hus – även om de är illa medfarna i havsläge, mot en lägenhet i fyrvåningshus på slätten.

I Santa Clara har vi bokat en fantastisk ”Casa Particular”, Florida Terrass, med utsökt inredning och utrustning. En granne vaktar bilen för 2 CUC (ca 2 US\$).

Onsdag 8.11 Santa Clara

Går iväg tidigt för att fixa förlängt turistvisum på ”Inmigración” utanför Stadion. Ganska mycket folk, ingen köordning, jag får min förlängning till 11 december. Cyklarna dominerar i morgontrafiken.

Iris Maura Menéndez Pérez på ICAP har ordnat ett program för oss. På ICAPs kontor får vi lyssna på organoponicogrundaren Anastasio Capate och betong- och bostadsbyggnadsprofessorn Fernando Martirena. Anastasio drar den historiska bakgrunden från 90-talets specialperiod** och Fidel Castros upprop för uppodling av organiska stadsjordbruk kallade ”organopónico”.

400 000 oljearbetare blev trädgårdsmästare. Det finns nu 40 organiska stadsodlingar och 200 familj jordbruk i Santa Clara.

Sedan åker vi ut och tittar på på Anastasios stolthet, 2 hektar med 30 olika grödor, där 25-30 personer jobbar, varav hälften pensionärer.

Fernandos huvudbudskap är ”Liten är vacker”. Han menar att bostadsbyggande ska ske med stöd till småskaligt självbyggeri och dessutom med ”ekologisk betong”. Hans tankar överensstämmer helt med Cubasolars*** idéer om att alla kubaner ska bli sina egna elproducenter/konsumenter med 4 solcellspaneler och gemensamt elnät.

Torsdag 9.11, Santa Clara – Nuevitas

Med nytankad bil ger vi oss ut på en 35 mil lång färd på den oändligt raka och platta Carretera Norte. Ibland skaplig vägbanan men särskilt nära gränsen mellan två provinser gropig som ett ofärdigt vägbygge. Vi ser nästan inga bilar och i staden Sola finns inga rum. Vi måste fortsätta i mörker till Nuevitas där vi genast hittar en ”Casa Particular”.

Fredag 10.11, Nuevitas-Gibara

Rundtur i den välkommande hamnstaden Nuevitas innan vi far vidare mot öster. Lunch i Puerto Padre med utsikt över havsviken och de stora kranarna i Puerto Carupano, en gång i tiden världens största sockerhamn.

Jag hittar en genväg till Gibara med hjälp av min ovärderliga tyska vägkarta i skala 1:400 000. En skogsväg med bara cyklar och hästar. Gibara ligger ensligt och med dålig väg så staden är ovanligt lite påverkad av turism och vägtrafik. Vi besöker biografen för den årliga fattigfilmfestivalen ”Cine Pobre”.

Lördag 11.11 Gibara – Moa

Först en tripp till vindkraftsparkerna i Caledones, 6 kinesiska och 6 spanska verk som alla klarade orkanens Irmas angrepp. Regnbågen förskönar vyn.

Organoponicogrundaren Anastasio Capate, Santa Clara

* Kuba är administrativt och politiskt indelat i 15 län.

** Specialperioden, den ekonomiska kris som drabbade Kuba när f.d. Östblocket anslöt sig till USAs blockad.

*** Cubasolar, ideell organisation för förnybar energi.

Vägen till staden Holguín är ganska dålig och staden ganska rörig. Vi siktar på familjen Castros gamla gård Birran vid Cueto. Huset är inte öppet för besökare men en påläst guide berättar om en driftig far och en busig Fidel som växte upp på gården och lekte med tjänstefolkets barn.

I mörkningen kommer vi fram till Moa, den stora nickelstaden vid svarta berg och röda floder. Då kommer ett skyfall och vi blir sittande i bilen med varningsblinkers på i tre kvart. Sedan hittar Maria en blöt kille som visar oss till stadens enda ”Casa Particular”.

Söndag 12.11 Moa – Barcoa

Moa rymmer en enorm nickelindustri med breda vägar. Man ser inte mycket folk men luften känns ren.

Vägen mot Baracoa är framkomlig, med viss tvekan för när det gäller den provisoriska vägbanken över Kubas största flod, Toa. Det blir en spännande färd, knaggligt och gropigt men inte det sämsta vi upplevt. Rik natur som domineras av Kungspalmen. Vi kan från vägen uppleva den frodiga och omväxlande naturen i ca 20-40 km/tim.

Vi stannar till vid entrén till det stora naturreservatet Humboldtsparken, men tidsbrist och hotande regn avhåller oss från att gå in. Den spännande färden går vidare över Toa på en provisorisk räckeslös vägbank som hela tiden översvämmas. Bropelarna står kvar som skulpturer efter

